

De volmacht

Audrey Magee

De volmacht

Vertaald door
Ireen Niessen

Anthos | Amsterdam

ISBN 978 90 414 2372 6

© 2014 Audrey Magee

© 2014 Nederlandse vertaling Ambo|Anthos uitgevers,

Amsterdam en Ireen Niessen

Oorspronkelijke titel *The Undertaking*

Oorspronkelijke uitgever Atlantic Books

Omslagontwerp Bloemendaal & Dekkers

Omslagillustratie © Stefan Arczynski / akg-images (Brandenburger Tor)

© dpa Picture-Alliance GmbH (overige beelden)

Foto auteur Robert Magee

Verspreiding voor België:

Veen Bosch & Keuning uitgevers n.v., Antwerpen

Voor Johnny

Hij sleepte het prikkeldraad bij de paal vandaan om ruimte te maken op de uitgedroogde grond, en nam de foto uit de jaszak van zijn uniform. Hij drukte het portret tegen de paal en bond het op zijn plaats met een stukje touw, waarbij de haren en hals van de vrouw werden bedekt, maar haar gezicht niet. Dat kon hij nog zien: hij zag nog steeds haar norske blik en pruillippen. Hij maakte een knoop en spuugde op de grond. Zij moest het dan maar worden.

Hij ging liggen om de laatste stralen van de zomerzon op te vangen, zonder acht te slaan op het opdwarrelende stof en het gruis; hij wilde alleen maar uitrusten, de vluchtige leegte van het wachten ondergaan. Maar hij ging weer rechtop zitten. De grond was te hard, de zon te heet. Hij stak een sigaret op en staarde de blikkerende hitte in tot hij een gezette gestalte ontwaarde met armen en benen die driftig bewogen maar toch weinig snelheid genereerden. De man arriveerde uiteindelijk mopperend en hijgend, het zweet druppelend op het wit van zijn halsboord.

‘Waarom zit je zo godvergeten ver weg?’ vroeg hij.

‘Ik wilde privacy.’

‘Nou, die heb je. Is alles klaar?’

‘Ja.’

‘Laten we dan maar voortmaken,’ zei de priester. ‘We kunnen nog net op tijd zijn.’

Hij nam een pen en een stuk papier uit de zak van zijn uniformjas.

‘Wie is de bruidegom, soldaat?’

‘Ik.’

‘En de naam is?’

‘Peter Faber.’

‘En de getuigen?’ zei de priester.

‘Daar,’ zei Faber, en wees naar drie mannen die opgerold lagen te slapen.

De priester liep naar ze toe en schopte tegen ze aan.

‘Ze zijn dronken.’

Faber blies kringen rook naar de blauwe lucht.

‘Ben je ook dronken, Faber?’

‘Nog niet.’

De priester schopte harder. De mannen kwamen met tegenzin in beweging.

‘Goed, dan is het nu zover. Doe je sigaret uit, Faber. Sta op. Een beetje respect graag.’

Faber doofde de sigaret in de grond, drukte zijn lange, smalle handen tegen de aarde en kwam traag overeind.

‘Haar uit je ogen, kerel,’ zei de priester. ‘Met wie ga je trouwen?’

‘Katharina Spinell.’

‘Is zij dat? Op de foto?’

‘Voor zover ik weet.’

‘Voor zover je weet?’

‘Ik heb haar nooit ontmoet.’

‘Maar je wilt wel met haar trouwen?’

‘Ja, meneer.’

‘En kennelijk graag.’

‘Om dit helse oord te ontvluchten.’

De priester krabbelde snel iets neer en deed de pen en het papier terug in zijn zak.

‘We kunnen beginnen,’ zei hij. ‘Je helm, Faber?’

‘Daar. Op de grond. Naast de foto.’

‘Eromheen, mannen,’ zei de priester. ‘Allemaal de rechterhand op de helm.’

Ze hurkten in een kringetje om de vuile, gedeukte helm heen, wankelend in een kluwen van knieën en ellebogen.

‘Eerst de bruidegom.’

Faber legde zijn hand op het metaal, maar haalde hem er snel weer af.

‘Godsamme, veel te heet.’

‘Schiet nu op,’ zei de priester. ‘Het is thuis één minuut voor twaalf.’

Faber trok zijn mouw over zijn hand. ‘Je blote hand, Faber. Niet je mouw.’

De priester pakte een handvol aarde en strooide die over de helm.

‘Zo.’

‘Bedankt.’

Faber legde zijn hand terug en de andere mannen volgden zijn voorbeeld. De priester sprak, en binnen enkele minuten was Faber getrouwd met een vrouw in Berlijn die hij nog nooit had ontmoet. Zo’n vijftienhonderd kilometer verderop nam zij op precies hetzelfde moment deel aan een vergelijkbare ceremonie, met haar vader en moeder als getuigen: haar rol in een oorlogsregeling die hem verzekerde van huwelijksverlofen en haar van een weduwepensioen in het geval van zijn overlijden.

‘Dat was het dan,’ zei de priester. ‘Je bent nu bij volmacht gehuwd.’

De mannen schudden hem om beurten de hand.

‘Ik heb een borrel nodig.’

Hij pakte zijn helm op, maar liet de foto hangen en liep terug naar het kampement.

2

Hij staarde haar langer aan dan beleefd was voordat hij iets zei.

‘Ik ben Peter Faber.’

‘Dat weet ik. Ik herken je van de foto.’

‘Jij bent Katharina?’

Ze knikte en hij schudde haar de hand, verrast door de zachtheid van haar huid, door de donkere haren die over haar schouders vielen. Ze trok haar hand weer naar zich toe.

‘Mijn hand,’ zei ze. ‘Mag ik die terug?’

‘Pardon.’

Hij liet haar hand los, stapte terug op de stoep en ging naast zijn rugzak en geweer staan. Zij bleef waar ze was, met haar heup tegen de halfgeopende deur geleund.

‘Was het een lange reis, meneer Faber?’

‘Ja, jazeker. Zeer.’

Ze tilde haar hand op tegen de zon en bekeek hem eens goed.

‘Hoelang blijfje?’

‘Tien dagen.’

Ze trok de deur verder open.

‘Kom binnen.’

Hij pakte zijn uitrusting op en stapte het donkere vensterloze portaal binnen. Ze legde haar hand over haar neus en mond. Hij stonk. Ze bewoog bij hem vandaan en begon de trap op te lopen.

‘Wij wonen op de tweede verdieping.’

‘Wie zijn wij?’

‘Mijn ouders en ik.’

‘Ik wist niet dat je bij hen inwoonde.’

‘Ik krijg niet genoeg betaald om op mezelf te wonen.’

‘Nee, dat zal wel niet. Wat doe je eigenlijk?’

‘Dat heb ik je in mijn brief verteld. Ik werk bij een bank. Als typiste.’

‘O ja, dat was ik vergeten.’

Hij volgde haar naar boven, over de treden met versleten linoleum, en keek naar beide ronde billen terwijl haar rok van zij naar zij meebevoog. Ze draaide haar hoofd om en keek hem aan.

‘Heb je hulp nodig?’

‘Ik red me wel,’ zei hij.

‘Ze zien ernaar uit je te ontmoeten.’

Ze duwde de deur naar het appartement open. Hij liet zijn rugzak van zijn schouder glijden.

‘Geef mij maar,’ zei ze.

‘Hij is te zwaar.’

‘Het gaat best.’

Ze sleepte de ransel naar een kamer achter de deur naar de hal en kwam terug om zijn geweer te halen.

‘Dat geef ik niet af,’ zei hij.

‘Je bent nu in Berlijn.’

‘Ik draag het liever bij me.’

Hij volgde haar door een smalle gang naar een kleine keuken die glom van de condens. Haar ouders stonden op en begroetten hem,

met haastige bewegingen van puur enthousiasme.

‘Ik ben Günther Spinell,’ zei de man. ‘Katharina’s vader.’

Faber schudde hem de hand.

‘We zijn buitengewoon trots een tweede soldaat in onze familie te hebben.’

Faber keek naar de tafel. Die was gedekt voor vier personen, met niet bij elkaar passend serviesgoed waar scherfjes van af waren.

‘Mijn zoon zit ten noorden van u, meneer Faber. Ergens buiten Moskou.’

‘Die arme kerel.’

‘Johannes is een heel dappere jongeman, meneer Faber.’

Katharina’s moeder, die haar grijzende haar strak in de krul had gezet, wees naar een stoel met zicht op het raam.

‘Gaat u zitten, meneer Faber.’

Hij haalde zijn helm, patroontas en broodzak los van zijn gordel en legde ze op een hoop op een smal aanrecht naast het fornuis. Hij ging zitten en schuurde met zijn rug tegen het hout.

‘Zit u gemakkelijk zo?’

‘Ja hoor.’

‘Hebt u een goede reis gehad?’ vroeg mevrouw Spinell.

‘De nachten in de trein waren koud.’

‘Hebt u geen winterjas? Of handschoenen?’

‘Nog niet.’

‘Zou Johannes die hebben?’

‘Dat weet ik niet.’

Mevrouw Spinell trok een zakdoek uit haar mouw en hield hem voor haar mond en neus. Ze kuchte en schraapte haar keel.

‘Doe het raam eens open, Katharina.’

Hij keek hoe ze tegen het glas duwde en naar buiten leunde, met haar billen achterwaarts de kamer in gericht. Ze bleef daar staan en ademde de koude oktoberlucht in. Hij staarde naar haar brede, molli-ge heupen.

‘Meneer Ewald is zijn kratten aan het opstapelen,’ zei ze.

Faber hoorde hoe er hout tegen hout sloeg.

‘Dat is onze kruidenier, meneer Faber,’ zei haar vader. ‘Een bijzonder loyaal man.’

‘Hij houdt er vroeg mee op,’ zei mevrouw Spinell.

‘Er was vandaag niet veel te doen,’ zei Katharina.

Ze draaide zich weer om naar de kamer.

‘Kom, moeder. Laten we koffie gaan zetten.’

Faber stak een sigaret op. Mevrouw Spinell zette een asbak op de tafel. Die had de vorm van een hakenkruis.

‘Hij is van Johannes, meneer Faber, maar u mag hem gebruiken.’

De beide vrouwen gingen zonder iets te zeggen aan de slag.

‘Bent u al eens eerder in Berlijn geweest, meneer Faber?’ vroeg meneer Spinell.

‘Nee.’

‘Katharina zal u later de stad laten zien.’

Mevrouw Spinell schonk koffie in en Katharina liet een plak cake op zijn bordje glijden.

‘Het is citroen.’

‘Dank je.’

Hij bracht de koffie naar zijn neus, zette het kopje weer neer en pakte de plak cake. Hij zuchtte even. Ze lachten.

‘Het spijt me,’ zei hij. ‘Het is lang geleden.’

‘Toe maar,’ zei mevrouw Spinell. ‘Tast toe.’

Hij schoof de cake in zijn mond en joeg de koffie erachteraan, een gloed van zoet en bitter. Hij deed het nog eens. Ze lachten opnieuw.

‘Het is heerlijk, mevrouw Spinell.’

‘Het is echte koffie,’ zei meneer Spinell. ‘Van dokter Weinart, een vriend van me.’

‘En een buurvrouw heeft ons de eieren voor de cake gegeven,’ zei mevrouw Spinell. ‘Als huwelijksgeschenk.’

‘Ze is communist,’ zei meneer Spinell.

‘Mevrouw Sachs is een goed mens, Günther.’

‘Dat is hun dekmantel, Esther. De goedgeefse buur uithangen.’

Katharina nipte van haar koffie, maar duwde haar cake in de richting van Faber.

‘Neem maar. Je hebt er meer trek in dan ik.’

Hij at haar cake, en een derde plak, leunde vervolgens achterover in zijn stoel en stak nog een sigaret op.

‘Waar geeft u les, meneer Faber?’

‘Aan de lagere school, mevrouw Spinell.’

‘Hebt u een baan?’

‘Ja. Op de school waar ik als jongen naartoe ging.’

‘En houden ze die voor u vast?’

‘Ja.’

‘Maar een onderwijzer verdient niet veel,’ zei mevrouw Spinell.

‘Kunt u mijn dochter wel onderhouden?’

Hij voelde hoe hun ogen op hem gericht waren. En toen grinnikte haar vader.

‘Katharina’s moeder kan zich nogal bezorgd maken,’ zei hij.

‘Ik probeer alleen maar onze dochter te beschermen, Günther,’ zei ze. ‘Om haar te besparen wat ik heb moeten meemaken aan het eind van de vorige oorlog.’

‘Niet nu, Esther,’ zei meneer Spinell.

‘Ja, wel nu. Ik moest op zoek naar voedsel, meneer Faber, in afvalbakken snuffelen om het gehuil van mijn kinderen om eten te stoppen. Johannes jammerde en jammerde maar. Hij heeft nog steeds honger, dat weet ik zeker.’

‘Het gaat goed met Johannes, moeder.’

‘Je begrijpt het niet, Katharina. En je zult het pas begrijpen als jouw eigen kinderen zullen lijden aan het eind van deze oorlog.’

‘Deze keer is het anders, Esther,’ zei meneer Spinell. ‘Iedereen is nu bang voor ons. De overwinning zal snel een feit zijn.’

‘Maar dan is hij nog steeds alleen maar onderwijzer,’ zei mevrouw Spinell.

De zwetende muren, de harde stoel en het gehavende servies begonnen Faber plotseling te irriteren. Hij leunde naar voren.

‘Mijn vader is zijn hele leven al onderwijzer geweest, en hij heeft keurig in ons onderhoud weten te voorzien,’ zei hij.

‘Maar zal dat genoeg zijn?’

‘Het was genoeg voor mijn moeder.’

‘Is zij een bescheiden vrouw?’

‘Ze is gewoon een vrouw, mevrouw Spinell, die net als andere vrouwen haar leven heeft gewijd aan haar man en kinderen.’

‘Hetzelfde kunt u verwachten van Katharina,’ zei meneer Spinell.

‘Ze zal een prima vrouw zijn. En een prima moeder.’

‘Maar daarvoor heeft ze wel een echtgenoot met een goede baan nodig, Günther.’

‘Lesgeven zal in onze nieuwe wereld een zeer gerespecteerd vak zijn, Esther. Nou, jongeman, vertel ons over het front. Over Kiev.’

Faber stak een derde sigaret op, inhaleerde tot diep in zijn longen en zoog de prikkeling zwijgend in zich op voordat hij de rook weer losliet in de kamer. Hij tikte de as af en schraapte zijn keel.

‘De Russen zijn vasthoudend, meneer Spinell, maar ze kunnen niets beginnen tegen ons moderne wapentuig.’

‘Tegen de kerst is het allemaal van ons,’ zei meneer Spinell. ‘Nog maar driehonderd kilometer van Moskou – we zijn onoverwinnelijk.’

‘Het gaat goed.’

‘Ik ben heel trots op u en op alle Duitse soldaten,’ zei meneer Spinell.

Faber inhaleerde nog eens en knikte terwijl hij rook naar het plafond blies.

‘Dank u, meneer Spinell.’

‘Wanneer deze oorlog voorbij is, beschikken we over genoeg ruimte, voedsel, water en olie voor eeuwen. U en mijn dochter kunnen al het land verwerven dat jullie nodig hebben.’

‘Gaan we dat doen?’ vroeg Katharina.

‘Wat?’

‘Land verwerven? Naar het oosten vertrekken en daar wonen?’

Hij staaarde haar aan. Hij transpireerde, hoewel het koud weer was.

‘Rusland is arm, vuil en zit vol met boeren die in huizen van leem wonen. Ik ben hier omdat ik het er vreselijk vind.’

‘Ze zullen voor jullie werken,’ zei meneer Spinell. ‘Jullie kunnen hun hutten neerhalen, het landschap opschonen en een mooi Duits huis bouwen. Stel je voor: jullie eigen boerderij.’

‘Ik weet niets van het boerenbedrijf.’

‘Daar zal wel scholing voor komen. Na de oorlog zullen jonge mannen leren hoe ze als boer voedsel kunnen verbouwen voor Duitsland.’

‘Ik dien mijn land graag, maar als de oorlog voorbij is, ga ik terug naar Darmstadt om mijn leven als onderwijzer weer op te pakken.’

‘U kunt ook andere dingen gaan doen. Meer geld verdienen.’

‘Ik geef graag les.’

‘U komt zo bekwaam over.’

‘Ik ben een bekwaam onderwijzer.’

‘Maar er zijn zoveel andere mogelijkheden, vooral in Berlijn. U kunt altijd nog voor de klas als u ouder bent, nadat u veel geld hebt verdiend.’

Faber drukte zijn sigaret nadrukkelijk uit in de asbak en keek langzaam de kamer rond.

‘Zoals u dat hebt gedaan, meneer Spinell.’

Katharina begon de tafel af te ruimen.

‘Ik zal je de stad laten zien,’ zei ze. ‘Voordat het te donker wordt.’

‘In mijn situatie komt binnenkort verandering, meneer Faber. En hetzelfde kan voor u gelden.’

‘Ik ben tevreden met mijn leven, meneer Spinell.’

‘Laat me u voorstellen aan dokter Weinart. Hij is een man van grote rechtschapenheid en hij heeft veel connecties.’

Faber stond op.

‘Ik zal erover denken.’

Hij pakte zijn geweer.

‘Laat dat maar hier,’ zei Katharina.

‘Ik houd het liever bij me.’

‘Je kunt het beter thuislaten. We gaan naar het park.’

‘Ik neem het mee.’

Hij liep in de richting van de deur.

‘Je kunt op zijn minst op me wachten,’ zei ze. ‘Ik moet mijn jas nog pakken.’

Hij vertrok zonder haar, liep de trap af en de straat op, waar de kruidenier het stalletje voor zijn winkel aan het afbreken was. De twee mannen knikten elkaar toe. Faber wipte op zijn tenen op en neer, en wreef over de mouwen van zijn uniformjas, zich met zijn armen wapenend tegen de koude wind. Katharina verscheen op de drempel en knoopte een jas dicht die te kort was voor haar rok.

‘Zal ik even teruggaan om de jas van mijn broer te halen?’

‘Het gaat zo wel.’

‘Je lijkt het koud te hebben.’

‘Ik zei dat het zo wel gaat.’

Ze liep langs hem heen en bij hem vandaan, een stad in die hij niet kende.

‘Waar gaan we naartoe, Katharina?’

‘Het park. De vijver.’

‘Je kunt op zijn minst op me wachten.’

‘Waarom? Je hebt ook niet op mij gewacht.’

Hij stond stil, met een lichte kromming in zijn schouders.

‘Het spijt me. Ik moest daar gewoon weg.’

‘Dat effect hebben mijn ouders.’

‘Het was nogal intens. Meer dan ik had verwacht.’

‘Dat is het altijd.’

‘Hoe houd je het vol?’

‘Jarenlange training. Ze bedoelen het goed. En ze vinden je aardig.’

‘Je moeder heeft een hekel aan me.’

‘Nee hoor. Ze wil gewoon het beste voor mij.’

‘En ik ben niet goed genoeg?’

‘Ik ben haar enige dochter.’

‘En ze dacht dat je wel wat beters zou kunnen krijgen dan een onderwijzer.’

‘Zoiets.’

‘Waar hoopte ze dan op? Een arts? Een advocaat? Die trouwen niet met bankbedienden.’

‘Waarschijnlijk niet, meneer Faber.’

Ze ging weer voor hem uit lopen. Hij haalde haar in.

‘Het spijt me, Katharina.’

‘Het huwelijksbureau verschaftte ons gegevens over jou en vier andere mannen, onder wie de dikke zoon van een dokter.’

‘En je moeder wilde hem?’

‘Precies.’

Faber lachte.

‘En in plaats daarvan kreeg ze een nutteloze slungel van een schoolmeester.’

‘Daar lijkt het wel op.’

‘En waar is hij nu? Die dikke dokterszoon. Is hij hier? In Berlijn?’

‘Nee. Ergens aan het Russische front.’

‘Dan is hij nou niet meer dik.’

Ze lachten allebei en hij bood haar zijn arm aan. Ze stak haar arm door de zijne.

‘En je vader? Hoe denkt hij erover?’

‘Hij heeft je goedgekeurd. Van het begin af aan.’

‘Waarom wil hij dan een boer van me maken?’

‘Hij bedenkt soms dingen. Maar je zou Weinart eens moeten ontmoeten. Dat kan geen kwaad.’

‘Ik heb gezegd dat ik erover zou denken.’

Ze trok aan zijn arm en hij nam kortere passen om zijn tempo op dat van haar af te stemmen. Hij haalde diep adem en wikkelde zijn voet telkens van hak tot teen af, genietend van de verharde stoep, zo ver weg van Rusland. Hij voelde hoe ze zich tegen hem aan drukte.

‘Mijn vader is werkelijk op je gesteld.’

‘Hoe kun je dat nou weten?’

‘Je bent een soldaat, je vecht aan het front. Dat is voor hem voldoende.’

‘Dat heeft hij ook wel duidelijk gemaakt, geloof ik. En jij? Wat vind jij?’

‘Daar ben ik nog niet over uit.’

‘Moet ik je voor me proberen te winnen?’

‘Je kunt een poging wagen.’

Hij legde zijn handen op haar schouders en leidde haar achteruit naar het portaal van een winkel die al gesloten was. Hij kuste haar. Ze duwde hem weg en liep terug de stoep op met haar rechterhand over haar mond, overweldigd door zijn stank.

‘Je gesp prikte in me,’ zei ze.

Hij glimlachte naar haar.

‘Je bent een merkwaardige vrouw. Kom. Ik wil dat park weleens zien.’

Ze stak haar arm weer door die van hem. Ze liepen door de ingang naar een bankje dat over een vijver uitkeek. Drie jongens maakten gebruik van het laatste daglicht om met lange stokken boten in de vijver rond te duwen.

‘Het voelt goed om weer tussen de bomen te zitten. De bossen van Rusland zijn enorm en donker. Beangstigend. Ik heb er de pest aan.’

‘Is er iets aan Rusland waar je wel over te spreken bent?’

‘Ik was eerder in België en dat was beschaafd, aangenaam. De mensen waren er zoals wij. Maar Rusland is anders. Hard en vijandig.’

‘Het zal snel verleden tijd zijn.’

‘Het is zo’n groot land. Er lijkt geen einde aan te komen.’

‘Des te beter voor ons.’

‘Waarschijnlijk wel.’

Hij kuste haar nog eens, en ze liet het kort toe.

‘Ik dacht dat het voor soldaten tegen de regels was om in het openbaar te zoenen,’ zei ze.

‘Ze vergeven het een man in zijn wittebroodsweken vast en zeker.’

Hij staarde naar de vijver, naar het kabbelende water aan de voeten van de jongens. Ze legde haar hoofd op zijn schouder, met haar gezicht van hem af.

‘Waarom ben je getrouwd?’ vroeg ze.

‘Ik wilde met verlof. En jij?’

‘Mijn moeder zei dat het een goed idee was. Een beetje zekerheid, denk ik. De status van echtgenote. Heel veel meisjes doen het.’

‘Waarom heb je voor mij gekozen?’

Ze glimlachte.

‘Dat weet ik niet. Ik vond je aantrekkelijk op je foto. Vooral je handen.’

Hij draaide ze om en weer terug.

‘Wat is er aantrekkelijk aan mijn handen?’

‘Dat weet ik niet,’ zei ze.

Ze raakte zijn duim aan.

‘Ze zijn sterk. Pezig. Daar houd ik van.’

‘Oja, ik weet het weer. Je houdt niet van dik.’

Ze lachten en hij kuste haar weer.

‘Je bent mooier dan ik dacht. Je haar en je ogen. Je lach. Waarom lachte je niet op de foto?’

‘Moeder zei dat ik dat niet moest doen. Dat het mannen zou kunnen afschrikken.’

‘Je moet voortaan niet meer naar je moeder luisteren.’

‘Als ik dat had gedaan, zou je hier nu niet zijn.’

Hij maakte haar jas open en streek met zijn handen over haar borsten.

‘Je bent veel mooier dan ik had verwacht.’
‘Dat blijf je maar zeggen. Wat had je verwacht dan?’
‘Een saaier iemand.’
‘Waarom zou je trouwen met iemand die saai is?’
‘God mag het weten.’
Ze lachten en ze stond op.
‘We moeten gaan,’ zei ze.
Ze liepen langs de stokken die de jongens hadden achtergelaten.
‘Wat vinden jouw ouders van ons huwelijk?’ zei ze.
‘Ik heb het ze nog niet verteld.’
‘Zullen ze het goedkeuren?’
‘Ik betwijfel het. Ze kennen je niet.’
‘Jij ook niet.’
‘Nee, maar dat komt wel.’
‘Is dat zo, meneer Faber? Je lijkt erg zeker van jezelf te zijn.’
Ze pakte hem bij de arm.
‘We moeten opschieten. Moeder wacht vast op je.’

Mevrouw Spinell stond achter in de gang met haar arm te zwaaien om Faber de weg naar de badkamer te wijzen. Het bad was al vol.

‘Wees alstublieft zuinig met de tandpasta en zeep,’ zei ze. ‘Ze zijn moeilijk te krijgen.’

‘Prima.’

‘Laat uw kleren daar maar liggen.’

‘Dank u.’

Hij glimlachte naar Katharina, deed de deur dicht en begon zich uit te kleden, waarbij er opgedroogde Russische aarde op de grond viel terwijl hij lagen kleding van zich afstroopte die stijf stonden van het zweet. Hij keek in de spiegel, naar zijn bruine gezicht en bovenlijf, naar zijn witte benen en rode voeten, vol blaren en ruwe plekken, veroorzaakt door maanden marcheren over de harde Russische grond.

Hij stapte in het warme water en gleed met zijn hoofd onder het oppervlak, badend in de warmte en rust, in zijn afstand tot de andere soldaten. Hij liet water over zijn borst spatten, opgelucht om weg te zijn van het lawaai, de chaos, de explosies, het gezoem van vliegen, het geratel van machinegeweren, van de stem van Katharina’s vader die

plannen maakte voor de rest van zijn leven. Hij had geen tweede vader nodig. Niet nog een stel ouders.

Hij boog zijn knieën en dompelde zijn hoofd weer onder. Weg van de maden die uit lijken tevoorschijn kropen, van de misselijkmakende zoete lucht van de dood. Omgeven door water. In stilte. In leegte. Hij wilde onder blijven, maar kwam boven voor lucht; hij nam het washandje en de zeep van de rand van het bad en boende zichzelf ermee tot het water bruin werd.

Mevrouw Spinell had kleren, een scheermes, een tandenborstel en tandpasta op een kruk bij de wastafel neergelegd. Hij trok het stompe mesje door zijn stoppels en borstelde stevig over zijn gebit, dat zo was verwaarloosd dat het schuim van lichtroze naar rood verkleurde. De broek was te kort, maar het overhemd paste redelijk. Hij aarzelde bij het zien van de trui met een hakenkruis op elke mouw, maar trok hem toch maar aan, dankbaar voor de warmte van de dikke wol.

Mevrouw Spinell kwam haastig aanlopen vanuit de keuken toen hij de badkamerdeur opendeed.

‘Het voelt goed om weer schoon te zijn,’ zei hij.

Hij zag dat ze naar de vloer keek.

‘Kunt u in elk geval het bad legen?’ zei ze.

‘Natuurlijk.’

‘Het eten is klaar.’

‘Ik ben bang dat ik de zeep heb opgebruikt.’

‘En de tandpasta?’

‘Daar was toch nog maar een beetje van.’

Katharina en meneer Spinell zaten al aan tafel. Er stond één enkele zwarte pan tussen hen in; er ontsnapte stoom langs een slecht sluitend deksel.

‘Ga zitten,’ zei meneer Spinell. ‘Dan eten we samen.’

Mevrouw Spinell stapelde gestoofde groenten op het bord van haar man en koos drie stukken vlees, die ze erop schepte. Ze gaf Faber hetzelfde, maar haarzelf en Katharina gaf ze ieder maar twee. Faber at zwijgend, al kauwend op de stukken rundvlees vol kraakbeen terwijl hij de waterige saus opveegde met grijs brood. Na de maaltijd leunde hij achterover, met nog maanden van honger te stillen.